

DRAMATICKÉ STUDIO „ČIN“ V PRAZE

Slibný začátek „Činu“

Obširný referát o zahajovacím představení Heydukovy KRISTLY přinesl Národní Střed ve čtvrtek 24. září (-a):

Dramatické Studio „Čin“ nemohlo najít k nové tvůrčí práci lepší pochopení, nežli tak učinilo vytvořením vlastní ochotnické dramaturgie, nezávislé na repertoáru našich stálých divadel. Zajímavý a pečlivě připravený výběr her pro šesté období, byl právě zahájen D. Papežovou dramatisací povídky Josefa Heyduka „Kristla“, jež má být jakousi náhradou za české nevodobě drama tolik dnes hledané.

Tato Papežova dramatisace zůstala také jen náhradou skutečného dramatu, ... Ale i tak uplatnil v ní Papež svou divadelní obratnost a znalost dramatického účinku. Ve dvaceti obrazech neporušil nikde, i když se místy odklonil od původního textu, autorovu krásnou dikci, které zůstal věren i v projevu mladých herců, byť po této stránce byl jeho úkol velmi nesnadný. Oč jeho úkol jako dramatisátora byl těžší, o to byla jeho režisérská snaha lehčí, neboť na nově upraveném jevišti vkusného rámce a rozlehlejšího prostoru se mu daleko lépe pracovalo, než na primitivním divadle loňské sezony. Využiv těchto výhod, postavil v polo-realistické scéně, měněné jen v nejnějnějších drobnostech, roztoužené postavy tří dívek, hraných pečlivě L. Zelenkovou (se zbytečně vysoko laděným hlasem), D. Neumannovou a V. Opatnou, připojiv k nim mimo sebe ve stěžejní a přilehlavé úloze mladého cizince, ostatní představitel menších úloh, v nichž V. Müllerová, L. Šteflíková, V. Jakesová a Š. Skalský vyznačovali se poctivou svědomitostí. — V celkově dobrém představení uplatnila se jak náleží líbivá scénická hudba O. Lehnera, která byla melodickým pojítkem jednotlivých obrazů a doprovodem dobře přednášeného textu, podporujíc tak slušnou úroveň zajímavého večera.

Liba Zelenková a Děda Papež jako Anička a cizinec
v „KRISTLE“

foto Truneček

Na titulní straně L. ZELENKOVÁ a D. PAPEŽ jako Eliška a Pavel v Hudcových ERINÝCH

foto Truneček

Meditace nad dramatem

Je to hra o svědomí. A je to hra o zodpovědnosti literární tvorby. Rozpřádá se tu příběh spisovatele, který tak dlouho přemýšlel o pravděpodobném zločinu pro svou novelu, až jednoho dne zabloudil v labyrintu své fantazie, vstoupil do slépějí svého vymyšleného hrdiny a sám se dopustil zločinu. Každá jeho myšlenka na vysněné zlo, přivolává zlo skutečné a jeho hrůzný sen se stává formou, do níž se postupně vlévá skutečnost. Hudec tu navazuje na tak zvané osudové drama, jež bylo pěstováno na počátku minulého století, ale dává mu nový jevištní tvar. Netřeba připomínati, že někdejší osudové drama bylo vlastně jakousi křížovatkou principů divadla antického a tehdejšího romantického smýšlení. Mrazivý mythos o řeckých bohyních je tu ilustrován složitou psychologickou vivisekcí. V této hře není náhod. I to, co vypadá na první pohled jako náhoda, je ve skutečnosti výsledek osudových sil, jež uvádí do pohybu hrdina hry každým skutkem a každou svou myšlenkou. A jeho myšlenky jsou trestány stejně krutě jeho činy. Neomylný stroj osudu ho uchvátí, strhne, rozdrtí. Kladem této dramatické balady jest, že dovede přesvědčivě vysloviti myšlenku řádu bez zbytečných mravních pouček, neboť základním živlem hry není morálka, ale mysterium zosobněné Erinými. Sk.

Je to vlastně jen nepatrné uznání, které se dostane básníkovi, o jehož dile se řekne, že je psáno skutečně celou jeho duší ...

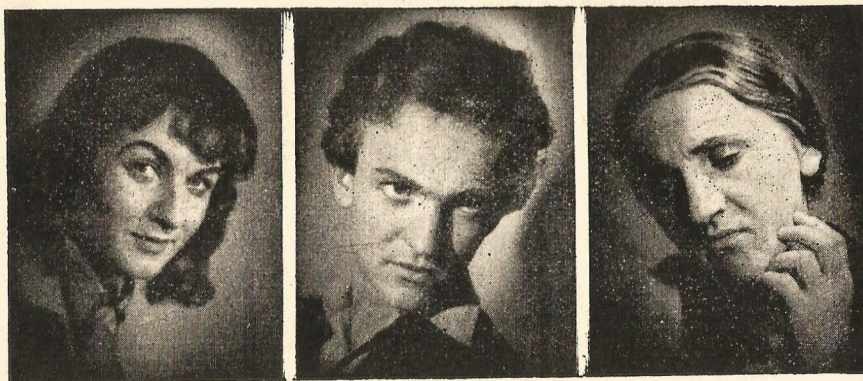
Taková myšlenka člověka skutečně napadne, zamyslí-li se nad osudem spisovatele Pavla Hlavsy, hrdiny dnešního dramatu. Vrací se vždy znova a vtírá se více než sama vlastní idea hry, více než konečná disonance posledního slova hercova. Proč? Jak se sem dostala? Jistě že ze hry samé. Ale odkud? Otázka se kupí na otázku, a poněvadž je už dávno zapomenuta cesta, kterou myšlenka vznikla, nelze odpovědět. Nezbyde než si uvědomit sumárně všechny základní prvky, na nichž Hudcovy „Erinye“ spočívají.

Jsmo tedy na »Modrých výšinách«. Autor sám neříká co to je. Snad panství, snad zámek, možná jen moderní vila s velkými pozemky. Ale na tom nezáleží. Stačí, že známe pracovnu spisovatele Pavla Hlavsy, manžela majitelky takto nazvaného objektu. Je to divná místnost. Taková — těžko to říci, ale ... jako by v ní pracoval člověk, jehož duše je nějak rozjitřena a rozkolísána. Zdá se dokonce, jako by ani stěny nestály pevně, nýbrž se podivuhodně nakláněly na bok a nesouměrně rozbíhaly. Jak asi vypadá člověk, který dává duši tomuto pokoji? Nepochopitelně. Je takový — energicky malátný. Trpně podléhá osudu, který se mu naplňuje ze slov, jež sám napíše. Snad se tomu někdy brání, nakonec však opět sedá ke stolu, aby si perem předurčil nevěru vlastní ženě, zavraždění vlastní milenky a ... Již nic. Zbytek dožije rychleji, než to dovede vypsát.

A ti, kdo jsou obětmi jeho losu? Především je to Eliška, smrtelně nemocná žena, podváděná právě jím, kterého si ve svých dívčích snech zidealisovala až k božské dokonalosti. Je to aristokratka ducha. Provinilý Pavel má dojíti odplaty jen prostřednictvím rafinované stylisované závěti. Není Eliščinou vinou, či lépe řečeno zásluhou, že neníčí Pavlovu duši, která je již stejně uštívána Erinými až k smrti, nýbrž jeho tělo. Naopak Helena, která jde snad zprvu za svým pobavením, nalézá v lásce k Pavlovi přímou cestu a neohlíží se na to, ničí-li Eliščinu štěstí. Je vlastně realističkou příčinou Pavlova osudu. A je jenom přirozené, že její hra se obrátí i proti ní. A konečně Zdeněk, osmnáctiletý chlapec s duší dospělého muže, který Helenu miluje, a snad právě z lásky k ní mstí její smrt tím, že Pavla přinutí, aby dožil svůj

osud až do konce. Jestliže se mu to nakonec přece jen nepodaří, je to proto, že je přítomen notář, nevědomý vykonavatel spravedlnosti — spravedlnosti vesmírné, nikoli policejní. Je to spíše personifikace, ne živoucí bytost. Aniž se o to snaží, je činitelem, který dává Pavlovu osudu jeho naplnění.

Takový je základ hry. A její katharse? Dala by se vyjádřit větou: každé prohršení třeba jen v myšlenkách — dojde své odplaty. Ale zde se naskytá otázka: Je možné, aby se fantazie stala skutečností? Je možné, aby sen nabyt trojrozměrnosti? Uvážíme-li to blíže, dojdeme ke kladné odpovědi. Jak často se stává, že básník vkládá do svého díla vlastní prožitky, které sice umělecky zpracuje, ale konec konců v podstatě zachová neporušeny. A odtud je již jen krok k visi, kterou může předvídat následky minulých příčin. A má-li v sobě třeba jen nepatrný kousek citu pro nezměnitelnou logiku jsoucna, je zcela nasnadě ona zdánlivá absurdnost, že román přise spisovatele, že se imaginárnost mění v realitu.

Dagmar NEUMANNOVÁ
(Helena)

Miroslav MACHÁČEK
(Zdeněk)

Eva VONDRÁKOVÁ
(Kateřina)
foto Truneček

Jak málo se ví o práci básníka! Posuzujeme ji ze všech možných i nemožných kritických hledisek, ale konečně nevíme nic o jejím vzniku, nevíme nic o tom, jak se možná musel spisovatel zapřít, aby se dovedl svým dílem snad i vyznat ze svých nejskrytějších citů, nevíme nic o tom, co odvahy musel asi mít, aby se dokázal obnažit a s nezakrytou hrudí jít za mihotavou hvězdou umělecké dokonalosti. Veřejnost bere do ruky jeho dílo jako mrtvý objekt, a často je i v nepochopení odsoudí. . . . Ale snad je to tak dobře, snad může dát básník svému dílu celé své já jen tehdy, ví-li, že ho v něm nikdo nebude hledat.

Teď vlastně první věta této meditace pozbývá platnosti. Ano, je dokonce určitě špatná. Není to nepatrné, je to jen to jediné možné uznání, které čtenář, jenž básníka pochopil, může vyslovit, řekne-li o jeho díle, že je psal skutečně celým svým srdcem. . . .

A konečně platí to jen o umělci pera?

To sem vlastně už nepatří. Raději dost, konec. Kam bychom tak až došli. . . .

Miloš Vávra.

DRAMATICKÉ STUDIO

Ředitel Déda Papež

„Čin“
v Praze

DIVADLO V PRAZE II., VE SMEČKÁCH 26

P R E M I E R A

Marcel HUDEC

ERINYE

Drama o 4 dějstvích. — Režie Miloš Vávra. — Výtvarník Otakar Skalský. — Hudební spolupráce Ota Lehner. — Choreografie Alena Šindlarová.

O S O B Y :

Pavel Hlavsa, spisovatel	Déda Papež
Zdeněk, jeho bratr	Miroslav Macháček
Eliška, Pavlova žena	Liba Zelenková
Helena, její sestřenice	Dagmar Neumannová
Notář	Miloš Vávra
Lékař	Ota Lehner
Kateřina, služebná	Eva Vondráková
První dělník	Bohumil Kučera
Druhý dělník	Tadeáš Karnecki

Odehrává se v pracovně Pavla Hlavy na „Modrých výšinách“ v době současné. — Po prvním a třetím dějství přestávka.

Přípravujeme pohádku H. Drachmanna **BYL JEDNOU JEDEN KRÁL**

Režie Déda Papež • Poprvé 8. listopadu

Pohled do postav

(Helena z Hudcových „Eriny“)

Moje Helena je v určitém slova smyslu chorobná. Eliška, Pavlova žena, je nemocná, Helena chorobná. Jedná vždy instinktivně, nikdy podle promyšlených rozumových plánů. Přemýšlí však více než kdo jiný. Přemýšlí v noci, kdy je sama, přemýšlí tolik, že dostává střídavě horečku a zimnici a usíná unavena. Proto je její vzezření, vlastně výraz obličeje a očí, chorobné. U Elišky je to jakýsi komplex tělesný, u Heleny duše. A ta se odráží v tváři, která by měla být sugestivně nazelenalá. I oči má trochu vpadlé a zelené. Je tékává a sensitivní. Je mnohem chytřejší než Eliška, která je sice „šlechtickou ducha“, ale v určitém smyslu omezenou. Umí hrát na piano, umí několik řečí, umí jako šlechtična vystupovat, ale inteligentní je pouze teoreticky. Rozězná na prvý pohled mistra obrazu (studovala soukromně dějiny umění, protože se to hodí jejímu postavení), podle dvou veršů starého autora, (nový je už nad její síly), kdežto Helena se nemůže snad před společností blýskat těmito uchvacujícími projevy vzdělanosti, je za to schopna co by Eliška nikdy nedokázala: nenaučenou inteligencí obraz, třebaš ne valný, namalovat a báseň, třebaš jen slabou a žensky sladkou, napsat. Eliška by snad dovedla vyšíť pěkně gobelin podle předkresleného vzoru. I v přiznání, že si ráda přečte knihu se šťastným a banálním koncem, předčí Elišku, protože na mnohem většího ducha poukazuje, přizná-li se k tomu, než kdyby to před lidmi popírala.

Na Elišku se dívá s výškou. Nemá ji ráda. Vidí svou převahu nad ní a proto ji tím více dráždí, že má Pavla. V krásných chvílích s Pavlem na ni úplně zapomíná a směje se jí. Ale při styku s ní je jí nesnesitelná její neoprávněná jistota. Proto se jí přiznává. Přiznání ji mrzí pak jen k vůli Pavlovi. Bojí se, co tomu řekne, ale přes to by chtěla, aby Eliška vše Pavlovi vyzradila, protože od toho čeká rozuzlení. Ovšem Eliška mlčí; ne proto, co říká, aby „je mučila svou dobrotou“, (to někde jen čtla), ale protože je tak ubohá, že chce mít Pavla i když ho nemá, aspoň tím, že všechno přejde mlčením.

Pavel a Helena se mají nerozlučně rádi. Helena je proti Pavlovi dítě, které on probouzí v kouzelnou ženu se všemi špatnými a dobrými vlastnostmi. I nejhorší z nich, jsou-li usměřněny, jsou na ženě krásné, čistě ženské. Teprve dělají ženu ženou. Helena je nevědomky koketní, ale nikdy by si to neuvědomovala, kdyby jí to Pavel jednou neřekl; stává se rafinovanou, naivně rafinovanou, protože se tomu Pavel usmívá jako dítěti, a má to rád. Je zkrátka takovou, jakou si jí Pavel udělal. Jejich láska je kalena Eliškou. Kalena a možná nesváry, které z toho vyrůstají — utužována. Helena je někdy zlá i k Pavlovi. A to ve chvílích, kdy si uvědomuje bezúčelnost situace a hlavně to, že Pavel neumí ztrácet, aby získával. V pasáži, kdy Pavlovi radí, aby hrdina románu zabil svou milenkou, projevuje se její chorobná duše. Předhazuje zcela vyzývavě čistě subjektivní nápad vážně myšlený, ale s lehkou a veselou tváří. Jinak je přístupna sugescím, fantasiím a podobným extasím, které si jen někdy připouští, jinak je však maskuje hysterickým smíchem. Má právě tak daleko k plouživé blaseovanosti a rafinované svůdnosti, jako blízko k propuknutí v dětský řehot a uličnictví, které je svou nechtěnou svůdností nedolatelné a může se zdát snad rafinovaným. Říká-li „dábelská Helena tě svedla“, ví, že to není pravda. Je šťastna, může-li se trochu holedbat před Pavlem i před sebou samou. Chtěla by být dábelským vampem, zase jen ze svého mládí. Ale jistě by se

jím jednou stala. Na „Modré Výšiny“ přišla mladička, po dvou neb třech studentských láskách, a poznala zde Pavla — prvního muže. K jejich vztahu a poměru došlo bez jejího vědomí a přičinění, vše bylo poznáním nového a krásného života. Byl by omyl, kdyby se zdálo, že Pavel je pouze jejím milencem. Proto to nebyla ona, která svedla.

A tak by se dalo psát do nekonečna. Helena je role hrozně složitá, aspoň tak, jak ji vidím a jak jsem se jí snažila napsat. A teď hleďte herečku. Protože tak, jako Eliška je inteligentní pouze teoreticky, já umím pojmut roli — také jen teoreticky.

Dagmar Neumannová.

DROBNOSTI

V srpnu vykonalo Studio dva úspěšné zájezdy. V Hronově se hrálo ve dnech 21. a 22. Goethovu dramatickou báseň IFIGENIE, 23. a 24. pak Papežovu ZPOVĚD BÁSNÍKA, která byla velmi příznivě a přátelsky přijata hronovským publikem. 28. zájezdu „ČIN“ do Polce nad Metují, kde se hrál Vavříkovu hříčku CASANOVA. Úlohu komtesy hrála pohostinsky Pavla Labíková z S. D. O. Hronov, tetu Liba Zelenková, myslivce Štěpán Skalský.

V neděli 17. října provedeme jako první matiné pásmo Catullovy poesie v úpravě Miroslava Macháčka, které bude doplněno tragikomedii Pavla Tkadlece, psanou na motiv nietzschovský, nazvanou ZKROCENÍ SATYRA. Režii matiné vede Otakar Skalský s dámami Jakešovou a Zelenkovou, pány Hynkem, Papežem, Skalským Š. a Vávrou v hlavních rolích.

Heydukova KRISTLA bude mít svou další reprízu 1. listopadu. 8. listopadu bude pak poprvé provedena stará pohádka Drachmannova BYL JEDNOU JEDEN KRÁL v režii Papežové, v hlavní roli princezny s Dagmar Neumannovou. V dalších úlohách Landová, Opatrná, Pucová, Robenková, Vondráková, Zelenková, Hynek, Lehner, Karneckí, Kučera, Lipský, Papež, Rytíř, Skalský O., Skalský Š., Vávra. Scénickou hudbu komponuje Ota Lehner.

V sobotu 27. a v neděli 28. listopadu hostuje „ČIN“ v Kulturním Domě na Mělníce, kde sehraje první večer k uctění památky Mistra Viktora Dyky jeho TRAGIKOMEDIE, druhý Vavříkovu lyrickou hříčku CASANOVA.

Pro druhé nedělní dopoledne připravujeme pásmo poesie a prózy španělských básníků, které bude doplněno jednoaktovou hrou Františka Markupa MANUEL MENENDEZ. Režie byla přidělena Miloši Vávrovi.

Režii rukopisné komedie Papežovy VĚČNÝ KYCHOT povede nově jmenovaný režisér Jaroslav Hynek. Scénickou hudbu komponuje Ota Lehner, hlavní postavy studují Liba Zelenková a Děda Papež, další Dagmar Neumannová a Miroslav Macháček. Premiera bude počátkem prosince.

Strojní pekařství

KAREL KOPECKÝ, PRAHA II.

Pořič 33, telefon 616-61

Divadelní a filmové kostýmy jen od

JANA SVÁTKA

Praha I., Perštýn 18, Husova 4. Tel. 35770

Malby pokojů provádí firma

J. SLABIHOUEK

Praha XII., Höflerova 3. Telefon 513-16

Dobré šaty od krejčího

Josefa Průdka,

Praha XII., Schwerinova 22

Telefon 395-91

Fotoamatérům dobře poradí a jejich snímky vypracuje

fotograf **TRUNEČEK**

VINOHRADY, Mnichovská 56, tel. 287-33

Tiskopisy všeho druhu zhotoví Vám knihtiskárna

ANTONÍN STROJIL

Praha XIII.-Vršovice, Kodaňská tř. 11.

TELEFON 561-86

KLOBOUKY

HRABĚ

VINOHRADY